

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/78/2001

DZIECIŃSTWO BEZ PRZEMOCY?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Opinię publiczną wielokrotnie elektryzowały doniesienia o złym traktowaniu dzieci przez rodziców lub opiekunów. Przemoc wobec dzieci budzi szczególny sprzeciw społeczny. Walka z nią stała się celem kampanii „Dzieciństwo bez przemocy”, adresowanej przede wszystkim do przedstawicieli służb i instytucji pracujących z dziećmi oraz udzielających pomocy dzieciom pokrzywdzonym. Celem tej kampanii jest także uwrażliwienie społeczeństwa na krzywdę wyrządzaną dzieciom w zacisku domowym.

Organizatorzy kampanii „Dzieciństwo bez przemocy” przestrzegają przed negatywnymi skutkami złego traktowania dzieci dla ich przyszłego funkcjonowania w dorosłym życiu. Ostrzegają także, że rozmiary przemocy domowej w istocie są większe, niż wynikałoby to z informacji podawanych do publicznej wiadomości, a większość przypadków krzywdzenia dzieci pozostaje rodzinną tajemnicą. Z drugiej strony pojawia się pytanie, czy podawane przez media informacje o coraz to nowych przypadkach krzywdzenia dzieci są przejawem narastania tego zjawiska, czy też - niezależnie od moralnej oceny złego traktowania dzieci - przemoc domowa jest zjawiskiem marginalnym.

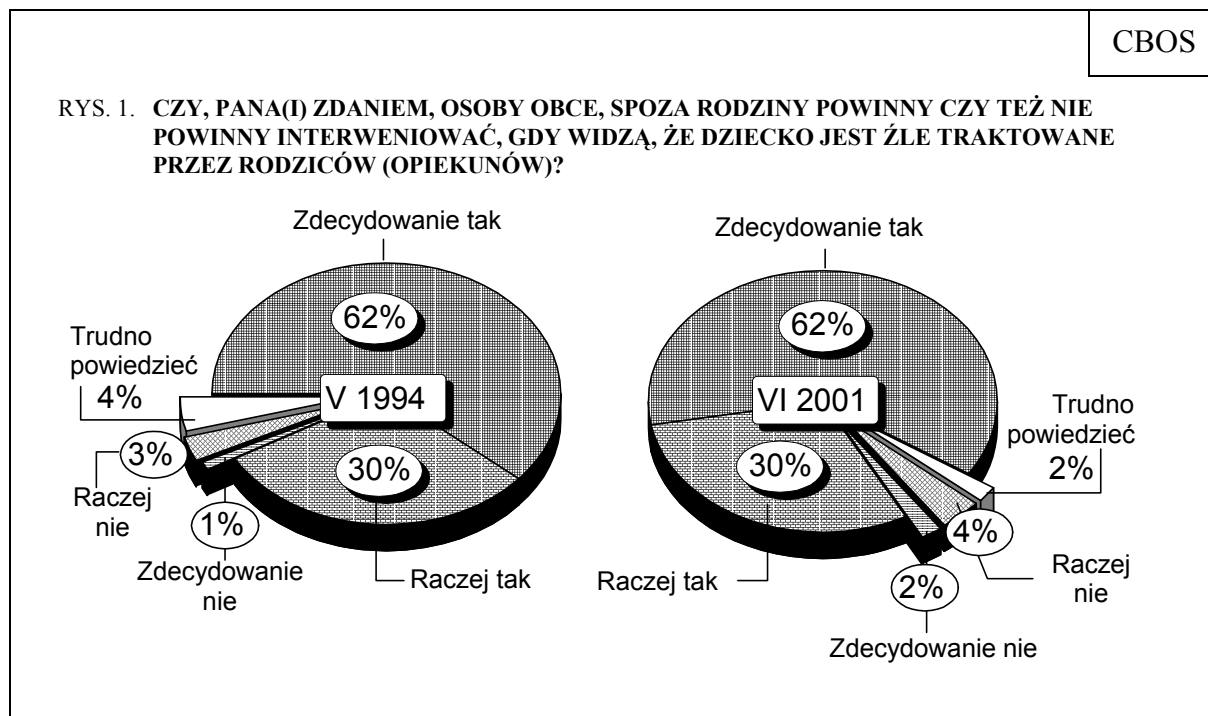
W czerwcowym¹ sondażu zapytaliśmy respondentów, czy w swoim najbliższym otoczeniu zetknęli się z przejawami zaniedbania i przemocy wobec dzieci, czy znają rodziny, w których dzieci są bite, głodzone i krzywdzone na różne inne sposoby, oraz czy obce osoby powinny interweniować, gdy widzą, że dziecko jest źle traktowane przez rodziców lub opiekunów.

Osobnym problemem jest stosowanie kar cielesnych wobec dzieci, które „naraziły się” rodzicom. Temu zagadnieniu poświęcimy odrębny komunikat².

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (133) przeprowadzono w dniach 1-4 czerwca 2001 roku na 1052-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Komunikat o stosowaniu kar cielesnych wobec dzieci - w przygotowaniu.

Polacy powszechnie (92%) uważają, że obce osoby powinny reagować, gdy są świadkami krzywdzenia dziecka. Poglądy na ten temat od lat są stabilne. Nie różnicuje ich także fakt, czy ankietowani są rodzicami czy też nie mają dzieci.

Co czwarty badany (26%) zna przynajmniej jedną rodzinę, w której dzieci „dostają w skórę”, jeśli są niegrzeczne, a 17% stwierdza, że zna przypadki stosowania kar cielesnych z błahego powodu. Jednak o istnieniu zjawiska fizycznego znęcania się nad dzieckiem mówi już tylko co dwudziesty piąty respondent (4%). Mniej niż co piąty badany (18%) zna przypadki pozostawiania dziecka bez opieki, co dziewiąty zaś (11%) może podać przykłady zaniedbania rozwoju i edukacji dziecka.

Z bardziej drastycznymi przypadkami dziecięcej krzywdy, jak: poniżanie i psychiczne znęcanie się nad dzieckiem oraz brak miłości do niego i okazywanie mu niechęci, zetknął się mniej więcej co dziesiąty badany.

Średnio co szesnasty respondent zna przypadek zaniedbania dziecka niepełnosprawnego fizycznie lub psychicznie, a co dwudziesty - może wskazać dom, w którym zaniedbanie polega na głodzeniu dziecka.

Tylko nieliczni ankietowani potwierdzają istnienie w ich otoczeniu przestępczego traktowania dziecka: maltretowania i molestowania seksualnego.

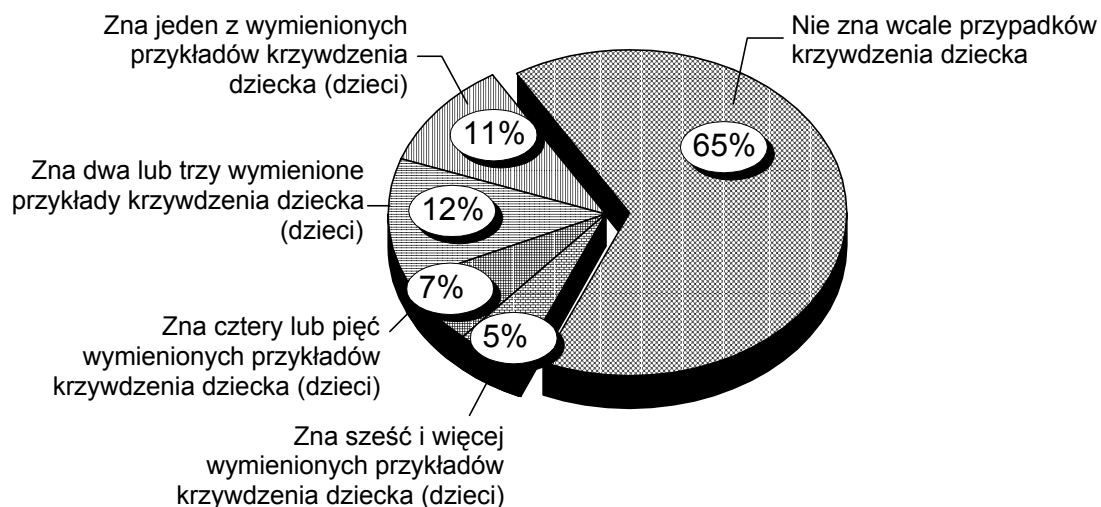
Opinie o styczności z rodzinami, w których jest dziecko krzywdzone w jakikolwiek sposób, są słabo zróżnicowane społecznie.

Tabela 1

Czy Pan(i) osobiście zetknął (zetknęła) się w swoim otoczeniu, np. wśród znajomych, sąsiadów, w miejscu zamieszkania itp. z taką rodziną, o której wie Pan(i), że:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- rodzice stosują karę cielesną, żeby ukarać dziecko, gdy jest niegrzeczne	26	72	2
- małe dziecko często jest pozostawiane bez opieki	18	81	1
- dziecko jest karane z błahego powodu lub bez żadnej przyczyny	17	80	3
- rodzice znieważają dziecko, poniżają je, „znęcają się psychicznie” nad nim	11	93	1
- rodzice zaniedbują kształcenie dziecka, nie posyłają dziecka do szkoły	11	88	1
- rodzice nie kochają dziecka, okazują dziecku wrogość, niechęć	9	89	2
- rodzice zaniedbują opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym fizycznie lub psychicznie	6	93	1
- dziecko jest głodzone	5	94	1
- dziecko jest maltretowane	4	95	1
- dziecko jest wykorzystywane seksualnie	1	97	2

Większość respondentów (65%) deklaruje, iż nie zetknęła się w swoim otoczeniu z rodziną mającą patologiczny stosunek do dziecka. Z przypadkami przynajmniej jednej z wymienionych w pytaniu form zaniedbania lub krzywdzenia dziecka zetknął się co trzeci badany (35%), w tym wiele osób wymienia więcej niż jeden ze znanych mu przykładów złego traktowania dziecka. Można przypuszczać, że różne rodzaje dziecięcych dramatów współwystępują ze sobą, że tej samej rodzinie przypisywanych jest więcej niż jeden z wymienionych przejawów okrucieństwa. Szczególną uwagę zwraca więc liczba osób, które zetknęły się co najmniej z czterema różnymi formami krzywdzenia dziecka. Oznacza to bowiem, że przynajmniej jedna z nich nosi cechy okrucieństwa wobec dziecka.

RYS. 2. NASILENIE ZJAWISKA ZŁEGO TRAKTOWANIA DZIECKA W NAJBLIŻSZYM OTOCZENIU

Pytanie o styczność respondentów z rodzinami, w których są pokrzywdzone dzieci, zadaliśmy po raz pierwszy. Nie mamy więc danych porównawczych dotyczących zmian w tej dziedzinie. Nie wiemy też, jak kształtują się opinie polskiego społeczeństwa na ten temat w porównaniu ze społeczeństwami innych krajów. Wyraźnie też należy podkreślić, że są to **opinie** o tym, co się dzieje w rodzinach, a nie potwierdzone **fakty**. Ponadto w pytaniu oprócz drastycznych przykładów fizycznego i psychicznego znęcania się nad dzieckiem znalazły się przykłady zaniedbania, które jakkolwiek karygodne, nie muszą pozostawiać trwałych śladów w psychice. Dla porządku warto też dodać, że po wyłączeniu z analizy kar cielesnych stosowanych przez rodziców, *żeby ukarać dziecko, gdy jest niegrzeczne* (przy założeniu, że chodzi o „klapsy”, a nie „porządne sprawianie lania”), liczba respondentów, którzy w swoim otoczeniu zetknęli się z przejawami zaniedbania i przemocy wobec dzieci, spada z 35% do 29%. Jeśli jednak - nawet z zastrzeżeniami - uznamy wszystkie wymienione w pytaniu przykłady za zróżnicowane wprawdzie, ale świadczące o zaniedbaniu i przemocy domowej, to nie należy lekceważyć małej wartości liczbowej uzyskanych danych. Warto wiedzieć, że każdy 1% ogółu respondentów z próby reprezentatywnej oznacza około 280 tysięcy osób.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy Pan(i) osobiście zetknął(ęła) się w swoim otoczeniu, np. wśród znajomych, sąsiadów, w miejscu zamieszkania itp. z taką rodziną, o której wie Pan(i), że: 1 - małe dziecko często jest pozostawiane bez opieki; 2 - rodzice stosują karę cielesną, żeby ukarać dziecko, gdy jest niegrzeczne; 3 - dziecko jest karane z błahego powodu lub bez żadnej przyczyny; 4 - dziecko jest maltretowane; 5 - rodzice zaniedbują opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym fizycznie lub psychicznie; 6 - rodzice znieważają dziecko, poniżają je, "znęcają się psychicznie" nad nim; 7 - dziecko jest głodzone; 8 - rodzice nie kochają dziecka, okazują dziecku wrogość, niechęć; 9 - dziecko jest wykorzystywane seksualnie; 10 - rodzice zaniedbują kształcenie dziecka, nie posyłają dziecka do szkoły

	Odsetki odpowiedzi twierdzących										Liczba osób
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ogółem	18	26	17	4	6	11	5	8	1	12	1052
Płeć											
Mężczyźni	18	28	18	4	6	12	6	9	1	11	499
Kobiety	18	24	17	4	6	11	5	8	2	12	553
Wiek											
18-24 lat	19	30	23	4	9	15	4	9	2	19	150
25-34	23	28	21	4	5	12	7	10	2	10	186
35-44	23	35	23	5	5	15	7	10	3	14	196
45-54	16	29	18	5	9	14	7	11	0	14	224
55-64	9	18	7	3	4	4	3	3	1	5	119
65 lat i więcej	7	13	8	1	3	6	2	6	0	6	177
Miejsce zamieszkania											
Wieś	21	27	15	2	6	11	7	9	1	14	388
Miasto do 20 tys.	14	18	13	4	2	5	2	3	0	6	107
20-100 tys.	17	28	23	6	8	15	5	9	2	12	207
101-500 tys.	15	25	15	4	6	11	4	6	2	9	202
501 tys.i więcej mieszk.	18	30	21	6	5	12	7	12	2	13	147
Wykształcenie											
Podstawowe	14	22	12	4	8	8	4	8	1	9	281
Zasadnicze zawodowe	19	28	17	3	6	14	5	8	1	11	272
Średnie	20	27	20	4	5	12	6	8	1	12	371
Wyższe	19	29	21	6	6	12	7	11	4	18	128
Grupa społ.-zaw. pracujący											
Kadra kier., inteligencja	30	42	30	7	9	17	11	15	5	23	83
Prac. umysł. niż. szczebla	14	22	14	4	7	10	8	8	0	15	85
Pracownicy fiz.- umysł.	23	29	21	5	8	11	9	5	2	10	82
Robotnicy wykwalifikowani	21	28	24	5	6	16	4	11	0	10	111
Robotnicy niewykwalifik.	21	27	21	10	14	14	4	10	4	17	29
Rolnicy	29	32	15	3	4	13	12	15	3	18	46
Pracujący na własny rach.	23	36	22	7	0	13	3	12	0	4	41
Bierni zawodowo											
Renciści	16	23	12	2	7	11	5	10	1	9	134
Emeryci	8	15	8	2	3	6	2	3	0	6	200
Uczniowie i studenci	20	30	25	3	5	10	2	10	0	18	74
Bezrobotni	20	29	17	3	8	14	8	7	2	12	113
Gospodynie domowe i inni	17	26	17	5	5	10	5	5	2	5	52
Pracuje w:											
inst. państw., publicznej	18	27	18	5	6	11	7	10	1	15	191
spółce właścicieli											
prywatnych i państwa	20	22	19	5	11	11	10	11	2	11	85
sekt. pryw. poza rolnict.	25	35	25	6	4	15	4	8	2	12	180
prywatnym gosp. rolnym	23	31	15	3	3	10	8	13	3	14	58
Dochody na jedną osobę											
Do 275 zł	26	35	24	7	11	15	10	13	2	18	138
276-399	19	31	19	4	9	11	9	8	0	13	106
400-549	21	24	16	2	4	13	4	11	1	9	218
550-799	11	24	19	4	3	13	5	8	1	10	148
Powyżej 799 zł	18	23	16	5	6	10	5	9	2	10	206
Ocena własnych war. mater.											
Złe	19	26	16	5	8	12	8	11	2	12	365
Średnie	16	25	17	3	4	11	4	6	1	9	476
Dobre	22	30	20	3	9	13	5	10	2	15	209
Udział w prakt. religijnych											
Kilka razy w tygodniu	18	20	10	4	6	12	5	7	0	5	68
Raz w tygodniu	16	23	14	3	5	10	5	7	1	10	556
1-2 razy w miesiącu	24	31	25	5	6	15	9	13	2	16	165
Kilka razy w roku	19	33	20	7	9	14	4	9	2	15	174
W ogóle nie uczestniczy	19	27	24	4	5	11	6	9	2	10	86
Poglądy polityczne											
Lewica	22	32	23	5	6	13	6	10	1	14	350
Centrum	21	27	20	4	9	16	6	11	1	12	255
Prawica	15	24	11	5	4	9	5	9	3	10	226
Trudno powiedzieć	11	18	11	1	4	6	4	3	1	9	219

Tabela 2. Nasilenie zjawiska złego traktowanie dziecka w najbliższym otoczeniu. 1 - Nie zna wcale przypadków krzywdzenia dziecka; 2 - Zna jeden z wymienionych przykładów krzywdzenia dziecka (dzieci); 3 - Zna dwa lub trzy wymienione przykłady krzywdzenia dziecka (dzieci); 4 - Zna cztery lub pięć wymienionych przykładów krzywdzenia dziecka (dzieci); 5 - Zna sześć i więcej wymienionych przykładów krzywdzenia dziecka (dzieci)

	(%)					Liczba osób
	1	2	3	4	5	
Ogółem	65	11	12	7	5	1052
Płeć						
Meżczyźni	64	11	13	7	5	499
Kobiety	66	11	12	6	5	553
Wiek						
18-24 lat	58	12	15	8	7	150
25-34	62	9	15	11	3	186
35-44	57	10	17	7	8	196
45-54	62	13	12	7	7	224
55-64	76	12	7	2	3	119
65 lat i więcej	79	10	6	2	3	177
Miejsce zamieszkania						
Wieś	64	11	11	9	5	388
Miasto do 20 tys.	76	9	7	5	2	107
20-100 tys.	62	9	15	7	6	207
101-500 tys.	65	12	14	5	4	202
501 tys. i więcej mieszk.	64	11	12	5	8	147
Wykształcenie						
Podstawowe	69	12	10	5	4	281
Zasadnicze zawodowe	66	10	10	8	6	272
Średnie	62	11	16	6	5	371
Wyższe	60	12	13	8	7	128
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	43	17	16	15	8	83
Prac. umysł. niż. szczebla	66	10	15	4	5	85
Pracownicy fiz.- umysł.	63	9	15	7	7	82
Robotnicy wykwalifikowani	65	9	8	11	6	111
Robotnicy niewykwalifik.	73	3	10	0	14	29
Rolnicy	54	15	16	7	8	46
Pracujący na własny rach.	59	6	21	12	2	41
Bierni zawodowo						
Renciści	68	13	6	8	5	134
Emeryci	78	10	7	1	3	200
Uczniowie i studenci	56	15	14	12	3	74
Bezrobotni	64	4	22	6	5	113
Gospodynie domowe i inni	62	20	10	3	5	52
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	64	12	11	5	7	191
spółce właścicieli	70	4	11	9	6	85
prywatnych i państwa	56	11	17	12	5	180
sekt. pryw. poza rolnict.	59	13	15	6	7	58
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	55	9	19	8	8	138
276-399	61	8	16	10	5	106
400-549	65	12	11	6	6	218
550-799	66	11	14	5	4	148
Powyżej 799 zł	67	10	11	8	4	206
Ocena własnych war. mater.						
Złe	65	10	11	6	7	365
Średnie	67	11	13	6	4	476
Dobre	60	12	12	10	6	209
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	66	16	12	3	4	68
Raz w tygodniu	69	12	10	5	5	556
1-2 razy w miesiącu	59	8	14	12	6	165
Kilka razy w roku	61	9	15	9	6	174
W ogóle nie uczestniczy	61	10	19	6	4	86
Poglądy polityczne						
Lewica	59	9	17	9	6	350
Centrum	62	10	13	6	8	255
Prawica	68	14	7	6	5	226
Trudno powiedzieć	73	11	9	5	2	219